

Submission 16

Toponiemen in de groepstaal van de Nederlandse Spitsbergen Expeditie 1968-1969

Hans Beelen

*Carl von Ossietzky Universität Oldenburg Institut für Niederlandistik, Oldenburg, Duitsland
Willem Barentsz Poolinstituut, Groningen, Nederland*

Van augustus 1968 tot en met september 1969 verbleven vier jonge biologen op Edgeøya teneinde ijsberen te merken en ander veldbiologisch onderzoek te verrichten. Onderdeel van de werkopdracht van de Nederlandse Spitsbergen Expeditie 1968-1969 was het bijhouden van een logboek. Van deze brontekst zal de onder mijn leiding vervaardigde editie eind 2022 verschijnen in de reeks Werken van de Linschoten-Vereeniging.

Het collectieve dagboek biedt fascinerende voorbeelden van groepstaalontwikkeling binnen een geïsoleerde gemeenschap. Markant zijn zelfbedachte toponiemen. Hun communicatieve belang blijkt uit het feit dat het proces van naamgeving in het logboek enkele keren expliciet wordt vermeld.

In pragmatisch opzicht is sprake van drie groepen. In een brief aan het Norsk Polar Institutt stelt expeditielid Piet Oosterveld 'enkele nieuwe namen' voor, bedoeld voor officieel-openbaar gebruik en ter nagedachtenis aan de expeditie. De tweede groep zijn lokale namen, bedoeld voor veldonderzoeksdoeleinden. Voorbeelden zijn te vinden op een onderzoekskaart van Rosenbergdalen, met werknamen van plateaus, rotsen en sneeuwheuvels, blijkens de legenda 'van strikt lokale betekenis en alleen van nut voor een nauwkeuriger bepaling van rendierverspreiding en vegetatie'. De derde – meest vitale en meest intieme – categorie zijn informele namen, binnen de kleine gemeenschap in gebruik in het dagelijks leven.

De nieuwbenoemde ruimtelijke objecten bevinden zich in de omgeving van het onderzoeksstation. Omdat men het niet nodig vond de betekenis toe te lichten, is de betekenis van de informele toponiemen vaak raadselachtig. In juli 2022 zal ik als lid van de SEES 2022-expeditie samen met Ko de Korte, expeditiedeelnermer van destijds, de site bezoeken teneinde ter plekke opheldering te verkrijgen.

In de lezing zal een beeld worden gegeven van de groepstaal die zich in de linguïstische microkosmos van de expeditieploeg kon ontwikkelen. Het toponiemencorpus zal taalkundig worden geanalyseerd (procedés van woordvorming) en aan de hand van foto's en kaarten uit 1968-1969 en 2022 referentieel worden toegelicht.